

kirjaamo@intermin.fi
mikko.hiltunen@intermin.fi

Viite: Lausuntopyyntö 17.06.2020 SMDno-2019-2078

Kuntaliiton näkemyksiä pelastuslain uudistamisen esiselvityshankkeen varautuminen poikkeusoloihin ja väestönsuojelu -jaostolle

Säädösten tarkennustarpeet väestönsuojien rakentamiseen liittyen

Pelastuslaki ei sisällä säännöstä, jonka nojalla kunta voisi periä maksua pelastuslain mukaisten väestönsuojien rakentamisvelvollisuutta koskevien asioiden käsittelystä. Tällaisten asioiden käsittelystä aiheutuvat kustannukset jäävät näin ollen kuntien ja veronmaksajien maksettavaksi, sen sijaan että rakennushankkeeseen ryhtyvä vastaisi niistä. Kuntaliitto esittää pelastuslain täydentämistä maksun perimistä ja taksaa koskevilla säännöksellä tai viittauksella maankäyttö- ja rakennuslain 145 §:ään.

Kuntaliitto ehdottaa pelastuslain 75 § 3 momentin mukaista alueellista väestönsuojien rakentamisvelvollisuudesta vapauttamista koskevien säännösten tarkentamista. Päätösvalta alueellisten vapautusten myöntämisestä siirrettiin vuoden 2018 pelastuslain muutosten yhteydessä sisäministeriöltä rakennusluvan myöntävälle viranomaiselle. Vapautuksiin liittyvän päätösvalan määräytymistä sekä päätösten tiedoksiantoa ja muutoksenhakua koskevissa säännöksissä ei ole kuitenkaan huomioitu, että alueellinen vapautuspäätös tehdään lähtökohtaisesti erillään yksittäisistä rakennuslupapäätöksistä.

Päätösvalta vapautuksen myöntämisestä on säädetty rakennusluvan myöntävälle viranomaiselle, jolla voidaan viitata sekä kunnan rakennusvalvontaviranomaisena toimivaan monijäseniseen toimielimeen että rakennusvalvonnan viranhaltijaan. Kuntaliitto esittää, että päätösvalta alueellisten vapautusten osalta säädettäisiin selkeämmin rakennusvalvontaviranomaiselle tai suoraan kunnalle.

Pelastuslain 104 § 4 momentin mukaan rakennusluvan myöntävän viranomaisen pelastuslain nojalla tekemään päätökseen saa hakea muutosta siten kuin maankäyttö- ja rakennuslaissa säädetään. Pelastuslaissa ei ole erikseen säädetty vapautuksia ja helpotuksia koskevien päätösten tiedoksiannosta. Rakennusluvan yhteydessä myönnettävien vapautuksia ja helpotuksia koskevien päätösten tiedoksiannossa sovelletaan käytännössä maankäyttö- ja rakennuslain mukaista julkipanomenettelyä ja muutoksenhaussa rakennuslupapäätöksiä koskevia maankäyttö- ja rakennuslain muutoksenhakusäännöksiä. Erillään rakennusluvasta tehtävien alueellista vapautusta koskevien päätösten osalta sekä tiedoksianto-

tapa että muutoksenhaussa noudatettavat säännökset jäävät nykyisin perusteella epäselväksi. Kuntaliitto esittää, että pelastuslakia tarkennetaan alueellisia vapautuksia koskevien päätösten tiedoksiannon ja muutoksenhaun osalta. Tiedoksiantotavan osalta väestönsuojakysymyksissä olisi perusteltua siirtyä samaan tiedoksiantotapaan kuin rakennusluvuissa.

Lisäksi Kuntaliitto huomauttaa, että pelastuslain uudistuksessa tulisi huomioida käynnissä oleva maankäyttö- ja rakennuslain kokonaisuudistus. Kokonaisuudistuksen yhteydessä mahdollisesti esimerkiksi rakennusvalvontaviranomaiseen ja sen toimivaltaan sekä lupajärjestelmään tehtävät muutokset on syytä huomioida pelastuslain ja maankäyttö- ja rakennuslain yhteensopivuuden varmistamiseksi.

Yhteistoiminta väestönsuojeluun varautumisessa

Voimassa olevan pelastuslain 65 § toteaa, että viranomaiset, laitokset ja liikelaitokset, jotka ovat velvollisia varautumaan väestönsuojeluun, ovat velvollisia laatimaan pelastuslaitoksen johdolla ja yhteistoiminnassa keskenään tarpeelliset suunnitelmat tehtäviensä hoitamisesta väestönsuojelussa. Tässä säädettyssä tarkoituksessa sosiaali- ja terveystieteiden ja hallinnon laitokset vastaavat niitä koskeissa sääädöksissä määrätyn työnjaon mukaisesti ensihoitopalvelun järjestämisestä sekä psykososiaalisen tuen palveluista sekä valmiuslain 121 §:n nojalla siirretyn väestön majoituksesta, muonituksesta ja muusta huollosta ja siirretyn väestön tilapäisestä majoittamisesta.

Tämänhetkisen käytännön mukaisesti pelastuslaitos tekee kuntien kanssa suunnitelman väestönsuojelumuodostelmista ja suunnitelma ulottuu sosiaali- ja terveystieteiden määrätyn vastuun kautta kuntien evakuointi- ja muihin varautumissuunnitelmiin. Hallitusohjelmaan kirjatussa maakuntauudistuksen myötä vastuu ja organisaatiosuhteet muuttuvat oleellisesti, minkä seurauksena myös väestönsuojelun käytänteet tulevat muuttumaan.

Kuntaliitto katsoo, että väestönsuojeluun varautumisen rooleista ja menetelmistä ei tällä hetkellä ole kaikkien toimijoiden jakamaa yhteistä näkemystä. Käytännössä tämä näkyy siten, että aiempien suunnitteluperusteiden sijasta paikallisella tasolla on lähdetty määrittämään tarkoituksenmukaiseksi koettuja joustavia, erilaisiin turvallisuustilanteisiin ja äkillisiin tilanteisiin sopivia toimintamalleja. Näiden mallien katsotaan palvelevan parhaalla mahdollisella tavalla väestönsuojelun kyvykkyyttä. Kehitysuunnan vuoksi Kuntaliitto esittää, että väestönsuojeluun varautumisen rooleista ja menetelmistä järjestetään aiempaa laajapohjaisempi valmistelu, jonka puitteissa varmistetaan väestönsuojelussa keskeisen kuntasektorin kuuleminen sekä kuntien näkemyksien huomioon ottaminen myös säädöstasolla.

Lisäksi Kuntaliitto huomauttaa, että myös muissa samanaikaisesti tapahtuvissa lainuudistushankkeissa (kuten terveydenhuoltolaki) tulisi yhteensovittaa väestönsuojelun, valmiussuunnittelun ja varautumisen vastuut eri toimijoiden kesken kokonaisvaltaisesti ja tarkoituksenmukaisesti. Tässä onnistuminen edellyttää sisäministeriöltä aiempaa tiiviimpää yhteistyötä vastuutoimijoiden kanssa.

Pelastuslaitosten tuki kuntien valmiussuunnittelulle ja varautumiselle

Normaaliolojen häiriötilanteet ja poikkeusolot koskettavat aina yhtäaikaaisesti useampaa toimialaa ja toimijaa. Erityisen tärkeää on huomioida varautumisessa maakuntien ja kuntien välinen yhteistyötarve. Arjen häiriötilanteet kuten vesi- energiahuollon häiriöt ja vastaavat edellyttävät lähes aina poikkihallinnollista reagointia, jolloin vakioitu yhteistyö toimijoiden välillä on välttämätöntä häiriötilanteen hoitamiseksi ja siitä toipumiseksi.

Kuntaliitto katsoo edelleen, että maakunnan tulee kyetä tuottamaan tukea kuntien valmiussuunnitteluun ja varautumiseen. On perusteltua, että kunnilla olisi jatkossakin mahdollisuus hyödyntää maakunnan asiantuntemusta siten, kun maakunta ja kunta asiasta sopivat. Asia on merkityksellinen erityisesti kunnille, joilla ei ole ollut päätoimista varautumisen ammattihenkilöstöä, ja jotka ovat vahvasti tukeutuneet pelastustoimen asiantuntemukseen varautumisen kysymyksissä. Tämä tulisi mahdollisuus tulisi viedä sote-maakuntalainsäädäntöön ja tarpeellisilta osin huomioida pelastustoimen säädöksissä.

Pelastuslaitosten tuottama häiriötilanteiden aikainen johtamisen tuki sekä pelastuslaitosten ylläpitämät tilannekeskukset ovat tarjonneet merkittäväälle määrälle kunnista häiriötilanteiden aikana tarvittavaa tukea. Kuntaliitto katsoo, että maakunnan ja kunnan työnjaon tulee olla joustavaa ja alueellisia ja paikallisia tarpeita ja pelastustoimen asiakkaita parhaalla mahdollisella tavalla palvelevaa.

SUOMEN KUNTALIITTO

Antti Salonen
lakimiesVesa-Pekka Tervo
pelastustoimen kehittämispäällikkö

Tiedoksi

Kirjaamo

